

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LINKÖPING**

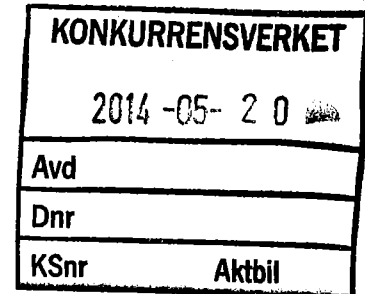
DOM
2014-05-20
Meddelad i
Linköping

Mål nr
1544-14
Enhet 2

SÖKANDE

Exiso AB, 556397-2842
Kronängsgatan 7
602 23 Norrköping

Ombud: Advokat Hanna Vikström
Avenir Advokater AB
Drottninggatan 19
602 24 Norrköping

MOTPART

Kommunalförbundet Fjärde storstadsregionen, Upphandlingscenter
581 81 Linköping

SAKEN

Överprövning av upphandling enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller ansökan om överprövning och förordnar att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse har gjorts på så sätt att en ny utvärdering företas vid vilken Östgöta Elitstäd AB:s anbud inte ska beaktas.

Dok.Id 164231

Postadress Box 406 581 04 Linköping	Besöksadress Brigadgatan 3	Telefon 013-25 11 00 E-post: forvaltningsratten@linkoping.dom.se	Telefax 013-25 11 40	Expeditionstid måndag – fredag 08:00-16:00
--	--------------------------------------	---	--------------------------------	---

BAKGRUND OCH YRKANDEN M.M.

Upphandlingscenter, Kommunalförbundet Fjärde storstadsregionen (Myndigheten), genomför upphandling avseende "Städtjänster Södra promenaden 2014" i verksamheter i Norrköpings kommun med beteckning UH-2013-371 (upphandlingen). Upphandlingen genomförs genom öppet förfarande och tilldelningsgrund är lägst pris. Myndigheten har i tilldelningsbeslut antagit anbud lämnat av Östgöta Elitstad AB (Elitstad).

Exiso AB ansöker nu om överprövning av upphandlingen och yrkar att förvaltningsrätten ska förordna om att upphandlingen ska få avslutas först sedan rättelse genomförts i form av att anbudet från Elitstad förkastas.

Myndigheten medger att Elitstad borde ha förkastats.

Elitstad motsätter sig bifall till ansökan.

VAD PARTERNA SAMMANFATTNINGSVIS ANFÖRT

Exiso

Upphandlingen genomfördes med begränsad kontroll enligt 11 kap. 17 § LOU, i form av att de tre leverantörer som offererade lägst pris kontrollerades med avseende på ställda kvalificeringskrav. Som framgår av upphandlingsföreskrifterna punkt 10.1 innebar detta att dessa anbudsgivare inom fem dagar efter anmodan skulle inkomma med 1) kopia på godkänt och gällande certifikat för ISO 9001:2008 och ISO 14001:2004, 2) ifyllt blankett "Utförda uppdrag", 3) cv för företags- eller arbetsledning, 4) SRY-intyg eller motsvarande för företags- eller arbetsledning, 5) kvitterat besöksbevis avseende att anbudsgivaren besökt de aktuella lokalerna.

Vad gäller Elitstäd har Myndigheten dessutom anmodat bolaget att inkomma med skriftliga handlingar som visar att anbudsgivaren har en stabil ekonomisk bas, i enlighet med kravspecifikationens punkt 5, eftersom Elitstäd inte uppfyller kraven på en rating om sex (6) enligt Bisnode, samt handlingar till utvisande av kvalitetssäkrings- och miljöledningssystem motsvarande ISO-standarder eftersom Elitstäd inte innehar de aktuella ISO-certifieringarna.

Formella krav avseende registreringskyldighet

Av kravspecifikationens punkt 3 framgår att anbudsgivare ska uppfylla i Sverige eller hemlandet lagenligt ställda krav avseende bl.a. sina registreringskyldigheter. Kraven i denna del är sedvanliga och förenliga med LOU. Det är inte på något sätt oproportionerligt att en anbudsgivare som är ett aktiebolag ska uppfylla för verksamheten gällande tvingande lagregler. Elitstäd är ett relativt nystartat företag som enligt kreditupplysningen har cirka nio anställda. Enligt vad Elitstäd självt anger i företagspresentationen har bolaget 28 anställda och en omsättning på nio miljoner kronor. Vidare framgår att bolaget har en vd som har övergripande ansvar för att kvalitets- säkrings- och miljöledningssystemet överensstämmer med ISO 9001 resp. 14001, och att dokumenten i systemen skapas och förvaltas av denne vd.

Enligt 9 kap. 1 § ABL ska ett privat aktiebolag ha en revisor, om bolaget har mer än tre anställda, en balansomslutning på mer än 1,5 miljoner kronor, eller en nettoomsättning på mer än tre miljoner kronor. Enligt vad som framgår av kreditupplysningen har Elitstäd beslutat att inte ha revisor trots att man uppger sig ha 28 anställda och en omsättning om nio miljoner kronor. Revisor ska enligt ABL registreras i aktiebolagsregistret, på ansökan av bolaget. Elitstäd har med hänsyn till det sagda inte uppfyllt gällande krav på att ha en registrerad revisor.

Enligt 8 kap. 43–44 §§ ABL ska ett bolag till aktiebolagsregistret anmäla uppgift om vd, för det fall sådan finns. Elitstäd har inte registrerat någon vd, trots att det uppges att sådan finns och att vederbörande har ansvar för kvalitetssäkrings- och miljöledningssystem. I organisationsschemat till företagspresentationen framgår dock inte att det finns någon vd.

Krav avseende företagspresentation

I kravspecifikationens punkt 2 anges att anbudsgivare ska lämna en kort beskrivning av företagets organisation och verksamhet, affärsidé och antal anställda. Mostvarande gäller för anbudsgivare som avser nyetablera företag.

Elitstäd har lämnat in en presentation enligt denna punkt där det anges att företaget har en omsättning om nio miljoner kronor och 28 anställda. Vidare anges att man som kunder har Linköpings kommun, Norrköpings kommun, Frösunda LSS i Norrköping/Linköping, Mikael Elias Teoretiska Gymnasium, ICA samt rikstäckande avtal med Åbro Bryggeri. Tre av dessa omnämns i listan över referensuppdrag och två av dem är uppdrag som tecknats före bolaget Elitstäd bildades. Som framgår av dokumentet "Förklaring gällande kreditvärdering" uppger Elitstäd att man innan starten av detta bolag hade enskild firma, Östgöta Blixt Städ, och att det är dessa två företag tillsammans som omsätter 9,3 miljoner kronor. Vidare uppges att samtliga avtal flyttats över från den enskilda firman till det nystartade aktiebolaget från och med december 2013. Exiso ifrågasätter denna uppgift, då partsbyte på sådant sätt kräver beställarens samtycke. Det förefaller som Elitstäd ser båda företagen som en enhet, dock utan att den enskilda firmans kapacitet åberopats vid anbudsgivandet, med åtagande från den enskilda firman som i så fall krävs enligt 11 kap. 12 § LOU för att sådant åberopande av annans kapacitet ska vara tillåtet.

Exiso anser att företagsbeskrivningen inte uppfyller kraven på en sådan, då den innehåller oriktiga uppgifter om företaget och inte ger en korrekt beskrivning av Elitstäd. Istället förefaller beskrivningen utgå från att den enskilda firman och aktiebolaget är en och samma verksamhet med en sammanlagd omsättning på nio miljoner kronor och kunder som i mångt och mycket torde vara den enskilda firmans.

Krav avseende ekonomisk stabilitet

I kravspecifikationens punkt 5 anges att anbudsgivaren ska ha en stabil ekonomisk bas, vilket Myndigheten kommer att kontrollera genom Bisnode. Anbudsgivaren ska då uppnå en rating på minst sex (6) för att kvalificera sig. Om det vid kontroll visar sig att anbudsgivaren inte har denna rating, ska anbudsgivaren inkomma med en godtagbar förklaring till ratingen samt inge bevisning som visar att anbudsgivaren har en ekonomisk stabilitet som motsvarar efterfrågad rating.

Elitstäd uppnådde inte efterfrågad rating vid Myndighetens kontroll och anmodades därför att inkomma med förklaring till det samt handlingar som visar att företaget har en stabil ekonomisk bas. Som svar på frågan angav Elitstäd att företaget är nystartat och därför kan kreditvärdigheten vara lägre då man ännu inte lämnat in ett första bokslut, att man innan dess hade enskild firma som har en mycket god kreditvärdighet samt att de två företagen omsätter 9,3 miljoner kronor. Därtill angavs att man flyttat över samtliga avtal från den enskilda firman till aktiebolaget per december 2013. Till detta svar har bifogats balans- och resultatrapport per den 30 september 2013 för Elitstäd samt kreditupplysning och balans- och resultatrapport för den enskilda firman per den 31 december 2013.

Först och främst har Elitstäd inte åberopat den enskilda firmans kapacitet för uppfyllande av några krav i upphandlingen. Inget åtagande från den

enskilda firman finns, vilket i så fall krävts för att anbudsgivare ska få åberopa annans kapacitet. Därutöver ställs höga krav på ett sådant åtagande när det gäller krav på ekonomisk kapacitet som i förevarande fall (jfr Kammarrättens i Göteborg dom den 24 februari 2014 i mål nr 5572-13). I förevarande fall finns inte något åtagande överhuvudtaget från någon annan, och vad som uppges om den enskilda firman saknar således all relevans för bedömningen om huruvida Elitstäd uppfyller kraven i upphandlingen. Det kan också noteras att den enskilda firman enligt vad som framgår av resultatrapporten hade en omsättning på 707 934 kronor år 2012, medan Elitstäd enligt resultatrapporten avseende tiden fram till den 30 september 2013 hade en omsättning på drygt 1 641 000 kronor. Dessa siffror rimmar mycket illa med påståendet om en omsättning på runt nio miljoner kronor som framförts i andra delar av anbudet.

Elitstäd har till stöd för uppfyllandet av kravet på en stabil ekonomisk bas gett in en helt oreviderad balans- och resultatrapport. Detta är i sig otillräckligt för att visa en stabil ekonomisk bas; det hade krävts åtminstone någon form av intygande från extern revisor eller redovisningsperson att rapporterna är rättvisande. Det är dessutom helt oförståeligt och inte godtagbart att rapporterna avser den 30 september 2013, när anbud och komplettering lämnas in i mitten av januari 2014. Bolaget har som framgår av rapporterna kalenderår som räkenskapsår, och det torde därmed vara enkelt att t.ex. skriva ut bokslutet per den 31 december 2013, så långt det hunnit uppdateras. I vart fall är det oacceptabelt att rapporterna som ges in är så inaktuella som 3,5 månader gamla, särskilt för ett företag som inte ens funnits i ett års tid vid anbudsinlämnandet. Om bokföringen inte är uppdaterad sedan den 30 september 2013 uppfyller bolaget inte sin bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen.

Syftet med kravet på en stabil ekonomisk bas är huvudsakligen att anbudsgivaren ska ha ekonomiska resurser att säkerställa fullgörandet av kontrak-

tet. Av resultatrapporten för Elitstäd per den 30 september 2013 framgår att bolaget ditintills hade ett *resultat* på endast 13 618 kronor före skatt, vilket inte kan anses uppfylla vad som krävs för en stabil ekonomisk bas. Av balansrapporten framgår att bolaget har ett *eget kapital* på endast 63 618 kronor, vilket inte heller på något sätt motsvarar en stabil ekonomisk bas. Man kan härvid återigen notera att det är fråga om helt oreviderade siffror. Bolaget är bara 38 618 kronor ifrån att reglerna i 25 kap. 13–20 §§ ABL om tvångslikvidation och personligt ansvar för styrelsen träder in (då hälften av aktiekapitalet misstänks vara förbrukat). Soliditeten är endast 7 procent. Normalt sett krävs en soliditet på minst 20 procent för att ett företag ska anses ha god ekonomi. Det kan kraftigt ifrågasättas hur företaget överhuvudtaget kan gå runt på dessa siffror med, enligt egen uppgift, 28 anställda att betala löner till varje månad. Elitstäd har ingen stabil ekonomisk bas, det är ett nystartat företag med små intäkter och marginaler, dålig soliditet och som går mycket dåligt enligt vad som framgår av de rapporter som getts in. För att Elitstäd skulle anses uppfylla kravet på stabil ekonomisk bas, hade det krävts ett åtagande från annat företag som går i borgen för anbudsgivarens förpliktelser och garanterar att företaget inte kommer att hamna på obestånd eller tvångslikvideras, t.ex. en moderbolagsgaranti såsom för egen skuld med åtagande att vid behov skjuta till pengar.

Myndigheten borde ha förkastat Elitstäds anbud såsom ej uppfyllande kravet på stabil ekonomisk bas. De handlingar Elitstäd gett in visar inte att kravet enligt kravspecifikationens punkt 5 är uppfyllt. I detta hänseende är Exiso och Myndigheten, såvitt det får förstås, överens om att Elitstäd inte (i vart fall ensamt) uppfyllt kravet och Myndigheten har vidgått att man felaktigt lagt annan juridisk persons kapacitet till grund för bedömningen i detta hänseende. Den balans- och resultatrapport som Elitstäd nu, långt i efterhand, lyckats prestera och gett in till rätten, ska givetvis bortses från.

Krav avseende åtgärder för kvalitetssäkring och miljöledningssystem

Av kravspecifikationens punkt 6 och 7 framgår att anbudsgivaren ska ha vidtagit åtgärder för kvalitetssäkring och miljöledningssystem samt att detta ska kunna styrkas genom någon form av bevis. Bevisen anges kunna utgöras av ISO-certifiering (9001:2008 och 14001:2004), eller annat likvärdigt system. Därefter anges hur ett annat likvärdigt system ska se ut och vilka handlingar som ska uppvisas för att kravet ska anses uppfyllt för det fall ISO-certifieringar saknas.

Elitstäd innehar inte de ifrågavarande ISO-certifieringarna. De handlingar som lämnats in till stöd för uppfyllandet av kraven i aktuella delar uppfyller inte de ställda kraven och är inte likvärdiga med vad som gäller för ISO-certifieringarna.

Till att börja med kan konstateras att Elitstäd i dokumentet "Systemfakta" anger att vd har övergripande ansvaret för att systemen överensstämmer med ISO-standarderna. Någon vd finns dock inte i företaget, då sådan ska registreras hos Bolagsverket. I dokumentet skall-krav ifyllt av Elitstäd anges att E.C. är ansvarig kontaktperson för kvalitetssäkring och miljöledningssystem. I förklaringen gällande ekonomisk stabilitet anges dock att det är S.C. som är vd i företaget. Att S.C. inte är kvalitets- eller miljöansvarig framgår emellertid av bilaga avseende kvalitetssäkring, vari anges att "bedömning utvärderas tillsammans med Kvalitets- och miljöansvarig och vid behov S.C. Driftansvarig". Det förefaller alltså oklart vem som egentligen har ansvaret för de båda systemen.

Vad gäller ingivna handlingar som sådana kan konstateras följande beträffande kravet avseende kvalitetssäkring. I ingressen benämnd "Systemfakta" anges att systemen revideras av extern revisor tills egen internrevisor utbildats. Redan här brister Elitstäds anbud i kravuppfyllelse i dessa

delar eftersom det uttryckligen krävs att internrevision ska finnas. Exiso har svårt att förstå påståendet att det inte krävs en internrevisor i ett system där internrevision ska finnas. Elitstäd anger i handling "Rutinbeskrivning Kvalitet och Miljörevision" att internrevision ska göras två gånger per år och eftersom företaget vid anbudsgivandet har funnits och drivit verksamhet i snart ett år borde internrevision ha genomförts, i vart fall måste en internrevisor vid det laget ha utsetts, om systemen ska uppfylla kraven. Vidare kan konstateras att företaget inte ingivit en godtagbar friskvårdspolicy. Företagets kvalitetspolicy består av fyra korta stycken på mindre än en tredjedels A4-sida. Samma sak gäller miljöpolicy. Vad gäller företagets utbildningspolicy så kan av detta dokument inte utläsas några konkreta riktlinjer eller egentliga kvalitetsmål, vilket är vad som efterfrågats.

Vad avser kravet på miljöledningssystem kan konstateras att de efterfrågade handlingarna 1–3 inte kan återfinnas; i vart fall är de inte strukturerade och numrerade på sätt som efterfrågats i kravspecifikationens punkt 7.1 vilket utgjort ett skall-krav. Kravet är motiverat då ett ledningssystem motsvarande ISO-certifiering i detta hänseende fordrar strukturerad dokumentation då dessa handlingar ska kunna visas upp och identifieras om företagets miljöledningssystem ska kunna jämföras med ISO-standarden. Redan här borde Elitstäds anbud ha förkastats då det inte uppfyller ställda krav i detta hänseende. Vidare kan noteras att det i organisationsschemat inte uppges någon vd trots att det enligt uppgift är vd som ansvarar för båda systemen. Därefter saknas handling nr 5 och 6. Slutligen saknas dokumentet Utvärdering av genomförda åtgärder. Exiso vill understryka att det är direkt felaktigt att det i förfrågningsunderlaget inte skulle ställts något krav på omfattningen eller specificeringen av de uppgifter som anbudsgivaren inkommer med.

Sammanfattningsvis motsvarar de handlingar Elitstäd ingett inte uppställda skall-krav i upphandlingen, varken sett till de enskilda dokumenten, eller

till systemens helhet. Anbudet skulle således även på denna grund ha förkastats.

Krav avseende teknisk och yrkesmässig kapacitet, inklusive lämnande av referensuppdrag

Enligt kravspecifikationens punkt 4 ska anbudsgivaren ha teknisk förmåga, kapacitet och erfarenhet som är godtagbar för genomförandet av aktuellt uppdrag. För att styrka detta krav ska anbudsgivaren lämna minst tre referenser på kontraktsevenligt utförda uppdrag av motsvarande karaktär. Med uppdrag av motsvarande karaktär avses bl.a. offentlig miljö, skolor och förskolor. Uppdragen ska pågå eller ha genomförts under de tre senaste åren. Slutligen anges att för anbudsgivare som avser nyetablera ett företag för utförande av uppdraget, gäller samma krav, men referenserna ska vara hänförliga till en eller flera personer i företagsledningen för företaget som kommer att etableras. Kravet är förenligt med LOU och den upphandlande myndigheten har stor frihet att ställa de krav man anser motiverade för utförandet av uppdraget.

Inledningsvis kan konstateras att Elitstäd inte är ett företag som avses nyetableras för det aktuella uppdraget varför undantaget att referenserna kan avse personer i företagsledningen inte gäller.

Elitstäd har angett tre referensuppdrag enligt vad som framgår av handlingen "Förteckning över utförda uppdrag". Ett av de angivna uppdragen är Mikael Elias Teoretiska gymnasium, ett uppdrag som uppges ha påbörjats den 1 juli 2012. Uppdraget kan således inte ha utförts av Elitstäd från början eftersom bolaget bildades i början av 2013. I den aktuella handlingen har anbudsgivaren inte ens påstått att uppdraget skulle ha utförts av någon annan och uppgiften om att uppdraget pågått från 2012 är således oriktig, vilket Myndigheten måste ha insett då det i företagsbeskrivningen uppges

att bolaget funnits sedan 2013. Att detta godtagits utan närmare förklaring till det direkt oriktiga i lämnade uppgifter är anmärkningsvärt. Elitstäd har i komplettering till anbudet angett att samtliga avtal flyttades över från den enskilda firman till aktiebolaget i december 2013. Exiso ifrågasätter även riktigheten av detta eftersom ett partsbyte kräver beställarens samtycke. Till dags dato har dock någon information i detta hänseende inte kunnat erhållas då de angivna referenspersoner som kontakt etablerats med inte kände till något partsbyte.

Samma synpunkter gör sig gällande beträffande ett annat av de angivna uppdragen; Axel Herman Invest. Det är uppenbarligen en direkt oriktig uppgift att Elitstäd haft detta uppdrag sedan oktober 2011, eftersom bolaget inte funnits så länge. Vidare anser Exiso att detta uppdrag inte uppfyller kravet om uppdrag av motsvarande karaktär. Uppdraget avser städning av pub/nattklubb för en privat uppdragsgivare, vilket inte utgör offentlig miljö/skolor/förskolor som det upphandlade uppdraget avser, något som verkar vitsordas av Elitstäd. Referensuppdraget borde ha bortsetts ifrån (om det överhuvudtaget innehas av anbudsgivaren Elitstäd med tanke på vad som anges om tidpunkten för uppdraget). Därmed har Elitstäd inte uppfyllt ställt krav på angivande av tre referensuppdrag av motsvarande karaktär.

Vidare har Elitstäd överlag inte uppfyllt kraven på teknisk förmåga, erfarenhet och kapacitet som utgjort ett skall-krav i upphandlingen. Elitstäd anger självt att bolaget övertagit samtliga avtal från den enskilda firman per december 2013, endast några veckor innan anbudsinlämning. Om påståendet överhuvudtaget är korrekt innebär det inte per definition att Elitstäd genast erhåller den erfarenhet och förmåga som krävs, tvärtom måste Elitstäd självt upparbeta sådan erfarenhet och kapacitet som krävs för att uppfylla kravet i upphandlingen; alternativt åberopa annat företags kapacitet på sätt som är godtagbart i upphandlingssammanhang. Så har inte

skett här och det är således enbart Elitstäd som ska bedömas. Elitstäd kan inte anses uppfylla kravet på teknisk förmåga, erfarenhet och kapacitet med hänsyn till att bolaget uppenbarligen bara haft referensuppdragen i ett par veckors tid. Elitstäds anbud skulle sammanfattningsvis ha förkastats även på denna grund. Myndigheten verkar helt ha bortsett från det faktum att den enskilda firman inte har någon helst betydelse för bedömningen av Elitstäds anbud i upphandlingen och på ett sätt som strider mot likabehandlingsprincipen accepterat anbudsgivarens idel oriktiga uppgifter om Elitstäds egen erfarenhet, kapacitet, omsättning och ekonomiska stabilitet och ingivande av handlingar m.m. som avser den enskilda firman – en helt annan juridisk person vars kapacitet inte åberopats i upphandlingen.

Elitstäds anbud ska med hänsyn till det anförda förkastas och Exiso skulle som den anbudsgivare som lämnat lägst pris ha tilldelats uppdraget. Exiso har därmed lidit skada av Myndighetens agerande i upphandlingen och skäl för ingripande enligt 16 kap. 6 § LOU föreligger.

Exisos skada

Angående påståendet att Exiso inte har eller kan komma att drabbas av skada kan endast konstateras att Exiso har uppfyllt alla ställda krav i upphandlingen. Vad Myndigheten anför om att man avser att vid en förnyad utvärdering begära ny förklaring till offererade golvvårdstimmar har inget med uppfyllande av skall-krav att göra. Denna fråga är inte heller föremål för prövning i förevarande mål. En upphandlande myndighet har full rätt att anta ett nollbud i en upphandling. Möjligheten att förkasta ett anbud såsom orimligt lågt är fakultativ och upp till Myndigheten att ta ställning till, vilket ännu inte gjorts. Vid tidigare utvärdering har Exisos anbud i detta hänseende godtagits av Myndigheten. Exiso har således lidit skada av att Elitstäds anbud felaktigt kvalificerats till utvärdering.

Myndigheten

Myndigheten medger att Elitstäd felaktigt har antagits som vinnare i upphandlingen. Detta trots att anbudet inte uppfyllt samtliga ställda krav i upphandlingen. Elitstäd har i sin förklaring gällande kreditvärderingen angett att bolaget tillsammans med den enskilda firman har en mycket god kreditvärdighet och att de två företagen tillsammans omsätter 9,3 miljoner kronor. Elitstäd har dock inte åberopat den enskilda firmans kapacitet med åtagande från den enskilda firman som krävs enligt 11 kap. 12 § LOU. Med anledning därav bör utvärderingen göras om. Härutöver kan Myndigheten vitsorda ytterligare omständigheter som Exiso har åberopat till stöd för sin inställning. Vid en förnyad utvärdering avser dock Myndigheten att jämlikt 12 kap. 3 § LOU att begära en skriftlig förklaring av Exiso avseende bolagets offererade golvvårdstimmar.

Elitstäd

Elitstäds anbud har på korrekta grunder kvalificerats för utvärdering då anbudet uppfyllt samtliga krav i förfrågningsunderlaget. Vidare har Elitstäd lämnat lägst anbudspris av de sammanlagt fyra anbudslämnarna som kvalificerats för utvärdering.

Formella krav avseende registreringskyldighet

Vad som framgår av kravspecifikationens punkt 3 är att anbudsgivare ska uppfylla lagenligt ställda krav avseende sina registrerings-, skatte- och avgiftsskyldigheter. Det är utifrån denna allmänt hållna kravformulering inte helt klart vilka skyldigheter som de facto avses. Av andra stycket i punkten 3 framgår dock att Myndigheten via Skatteverket kommer att kontrollera om anbudsgivaren uppfyllt sina skyldigheter vad gäller inbetalning av skatter och socialförsäkringsavgifter. Av 10 kap. 1 § LOU framgår ett antal

obligatoriska uteslutningsgrunder av leverantörerna. Av 10 kap. 2 § LOU framgår ett antal fakultativa uteslutningsgrunder, bl.a. att en leverantör får uteslutas om leverantören inte har fullgjort sina skyldigheter avseende socialförsäkringsavgifter eller skatter. Myndigheten har enligt LOU inte haft laglig möjlighet att uppställa krav på uppfyllande av ”lagenligt ställda krav på registrering och avgiftsskyldigheter”, och har därmed inte heller på denna grund kunnat utesluta någon anbudsgivare för det fall nämnda krav inte uppfyllts. Det krav som Myndigheten kunnat uppställa är krav på fullgörande av skyldigheter gällande skatter och socialförsäkringsavgifter. Myndigheten har inte haft någon anledning att ifrågasätta att Elitstäd fullgjort dessa skyldigheter, vilket inte heller Exiso gjort gällande. Förvaltningsrätten ska alltså bortse från övriga ställda krav i detta avseende.

För det fall förvaltningsrätten skulle finna att Myndigheten kunnat uppställa nämnda krav önskar Elitstäd framhålla följande. Vad Exiso anför i sin ansökan har alls inget att göra med Elitstäds registrerings-, skatte- och avgiftsskyldigheter. Vad gäller Exisos invändning om att Elitstäd inte uppfyller aktiebolagslagens revisorskrav får följande anföras. Elitstäd registrerades den 10 januari 2013, varför bolaget varit verksamt under kortare tid än ett och ett halvt år. Aktiebolagslagens krav på revisor gäller enbart om bolaget för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren haft mer än tre anställda, en balansomslutning på mer än 1,5 miljoner kronor eller en nettoomsättning uppgående till mer än tre miljoner kronor. Eftersom Elitstäd inte existerat under två räkenskapsår omfattas bolaget inte av aktiebolagslagens krav på revisor.

S.C. hade vid tidpunkten för anbudets inlämnande utsetts till vd i bolaget, dock hade denna uppgift ännu inte vid tidpunkten för anbudets ingivande registrerats i aktiebolagsregistret. Under alla förhållanden skulle det inte stå i proportion att utesluta Elitstäds anbud på grund av att bolaget ännu inte anmält S.C. som vd till aktiebolagsregistret. Att utesluta anbudet på

denna grund, när anbudet i övrigt uppfyller uppställda krav, vore att ställa krav som går långt utöver syftet med att uppställa ett krav på registrering av vd ur ett upphandlingsperspektiv, om detta ens är förenligt med LOU. Det bakomliggande syftet med registrering av vd enligt aktiebolagslagen är ett annat än vad som rimligtvis kan vara fallet gällande offentlig upphandling.

För det fall förvaltningsrätten skulle finna att Myndigheten lagligen kunnat uppställa krav på registreringsskyldighet och att Elitstäd i sig inte uppfyllt detta krav, måste det ifrågasättas om inte det allmänt hållna kravet på registreringsskyldighet är så pass allmänt och vagt formulerat att det strider mot transparensprincipen och att Myndighetens krav därmed inte kan upprätthållas vid förvaltningsrättens prövning.

Företagspresentation

Elitstäd har lämnat en företagspresentation som uppfyller de krav som uppställs i förfrågningsunderlaget och som avser företagets organisation, verksamhet, affärsidé samt antalet anställda. Samtliga avtal har flyttats över från den enskilda firman till Elitstäd. Överflyttningarna av avtalen har i majoriteten av fallen skett genom muntliga överenskommelser mellan Elitstäd och kunderna till den enskilda firman. I ett antal fall har dock skriftliga bekräftelser upprättats. Exisos egen företagspresentation kan för övrigt inte sägas vara utförligare än Elitstäds presentation. Exisos uppgivna omsättning för 2013 noteras ha uppgetts felaktigt till cirka 500 000 kronor överstigande den faktiska omsättningen.

Kvalitetssäkring och miljöledningssystem

Det är korrekt att Elitstäd inte inkommit med ISO-certifieringar utgörande bevis vad gäller uppställda krav på kvalitetssäkring och miljöledningssystem.

stem. Elitstäd har däremot inkommit med omfattande redogörelse för hur bolaget arbetar med kvalitetssäkring och miljöledningssystem, i enlighet med de krav som uppställts i punkt 6 i kravspecifikationen. Det är, som tidigare angetts, S.C. som är bolagets vd. Exiso synes ifrågasätta att E.C. och inte S.C. är ansvarig kontaktperson för kvalitetssäkrings- och miljöledningssystemfrågor. Detta är dock inget anmärkningsvärt eftersom det inte uppställts något krav på att vd måste vara kontaktperson i dylika frågor. Ansvarsfördelningen i Elitstäd är inte, som påstås av Exiso, på något sätt oklar. Av Elitstäds anbud framgår tydligt vem som ansvarar för de olika delarna gällande kvalitetssäkrings- och miljöledningssystem. Vad gäller kravet om internrevision så uppställs inte krav på att en internrevisor ska finnas, utan enbart att just internrevision ska genomföras. Även detta krav uppfylls av Elitstäd. Exisos invändning om att Elitstäd inte utvecklat exempelvis punkten 3 som är en del av punkt 6.1 i kravspecifikationen har ingen bäring eftersom det i kravspecifikationen inte uppställs något visst krav på omfattningen eller specificeringen av de uppgifter som anbuds-lämnarna måste inkomma med. Elitstäds anbud motsvarar de efterfrågade uppgifterna vad gäller dokument för kvalitetssäkring och miljöledningssystem.

Krav på ekonomisk stabilitet

Elitstäd har, helt i enlighet med det uppställda kravet i punkt 5 i kravspecifikationen, ingett skriftliga handlingar som visar att Elitstäd har en stabil ekonomisk bas. Under alla förhållanden har det inte i kravspecifikationen angetts vilka konkreta och mätbara krav som uppställs för nyetablerade företag, varför eventuella brister i Elitstäds anbud inte kan drabba bolaget på så sätt att dess anbud förkastas. Det får anses högst tveksamt om det allmänt hållna kravet på stabil ekonomisk bas utgör ett sådant tydligt och mätbart krav som uppfyller LOU:s krav på transparens.

Teknisk och yrkesmässig kapacitet

Elitstäd har aldrig försökt ge sken av att det är Elitstäd som utfört städuppdragen för Mikael Elias Teoretiska gymnasium och Axel Herman Invest ända sedan dessa uppdrag påbörjades. Det framgår tydligt av Elitstäds anbud att dessa uppdrag övertagits från den enskilda firman. Som Exiso anför har Elitstäd existerat under kortare tid än tre år, varför man inte kunnat lämna referenser avseende uppdrag som pågått under de senaste tre åren. Detta kan emellertid inte leda till slutsatsen att företag som inte existerat under minst tre år skulle vara förhindrade att delta i eller uteslutas ur upphandlingen. Ett sådant krav är direkt diskriminerande och står inte heller i proportion till vad det ställda kravet syftar till att uppnå, nämligen att säkerställa ett företags tekniska förmåga, kapacitet och erfarenhet. S.C. och E.C. som varit verksamma i den enskilda firman besitter, tillsammans med den anställda personalen, den efterfrågade tekniska och yrkesmässiga kapaciteten som efterfrågas.

Elitstäd ifrågasätter vidare att Myndighetens krav på att de tre referenserna ska avse utförande av uppdrag inom offentlig miljö, skolor och förskolor står i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen. Det finns inget stöd i LOU för att Myndighetens krav på att utförda uppdrag ska ha utförts i offentliga miljöer skulle vara godtagbart, alldeles oavsett att kravet inte står i proportion till de eventuella fördelar Myndigheten anser att det finns med ett dylikt krav.

För det fall förvaltningsrätten skulle finna att Elitstäd inte uppfyller kravet på lämnade referenser, bör rätten således komma till slutet att utformningen av kravet på referenser strider mot LOU och därav ska lämnas utan avseende.

SKÅLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Enligt 16 kap. 6 § LOU ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts, om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i LOU och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada.

I 1 kap. 9 § LOU anges att upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

Exiso har i målet anfört att Elitstäd inte uppfyller de formella kvalificeringskraven vad gäller registreringskyldighet. Exiso gör också gällande att Elitstäd inte uppfyller skall-krav avseende lämnande av företagspresentation, åtgärder för kvalitetssäkring och miljöledningssystem, teknisk och yrkesmässig kapacitet (inklusive lämnande av referenser) och krav på ekonomisk stabilitet.

Formella krav avseende registreringskyldighet

Av punkt 3 i kravspecifikationen framgår att anbudsgivare ska uppfylla i Sverige eller hemlandet lagenligt ställda krav avseende sina registrerings-, skatte- och avgiftsskyldigheter.

Exiso har under hänvisning till ABL framhållit att Elitstäd brutit i kravuppfyllelse genom att inte ha registrerat revisor eller vd.

Förvaltningsrätten finner att kravets räckvidd inte är längre än att det Exiso lagt fram i denna del inte kan medföra att Elitstäd ska underkännas som leverantör i upphandlingen.

Krav avseende företagspresentation

I kravspecifikationens punkt 2 anges att anbudsgivare ska lämna en kort beskrivning av företagets organisation och verksamhet, affärsidé och antal anställda. Motsvarande gäller för anbudsgivare som avser nyetablera företag.

Elitstäd har lämnat in en företagspresentation av vilken det bl.a. framgår att bolaget har en omsättning om nio miljoner kronor och 28 anställda. Vidare anges att man som kunder har Linköpings kommun, Norrköpings kommun, Frösunda LSS i Norrköping/Linköping, Mikael Elias Teoretiska Gymnasium, ICA samt rikstäckande avtal med Åbro Bryggeri.

Exiso har inledningsvis anfört att tre av de uppdrag som räknas upp i företagspresentationen omnämns i listan över referensuppdrag och att två av dem är uppdrag som tecknats före bolaget Elitstäd bildades. Elitstäd uppger att samtliga avtal flyttats över till Elitstäd från och med december 2013 från den enskilda firma man hade innan Elitstäd och att detta i de flesta fall gjorts efter muntligt samtycke från den enskilda firmans kunder, men att det även i vissa fall skett efter skriftligt samtycke. Kopia på ett sådant skriftligt samtycke från en av den enskilda firmans kunder har presenterats för rätten. Mot bakgrund av den utredning som föreligger i målet kan det inte anses visat att de uppdrag som omnämns i företagspresentationen inte har flyttats över till Elitstäd och rätten finner därmed att företagspresentationen måste anses vara korrekt på denna punkt.

Exiso har vidare invänt att uppgiften avseende Elitstads omsättning är felaktig då det anges att bolaget omsätter nio miljoner kronor. Exiso menar att Elitstäd ser den enskilda firman och aktiebolaget Elitstäd som en enhet, dock utan att den enskilda firmans kapacitet åberopats vid anbudsgivandet, med åtagande från den enskilda firman som i så fall krävs enligt 11 kap. 12 § LOU för att sådant åberopande av annans kapacitet ska vara tillåtet.

Elitstäd har i dokumentet "Förklaring gällande kreditvärdering" uppgett att Elitstäd innan starten av detta aktiebolag hade enskild firma och att det är de två företagen tillsammans som omsätter 9,3 miljoner kronor.

Rätten kan konstatera att det, som Exiso anfört, varken föreligger något åberopande av den enskilda firmans kapacitet eller något åtagande från denna vilket krävs enligt 11 kap. 12 § LOU. Uppgiften avseende omsättning i företagspresentationen är därför felaktig. Uppgift om en anbudsgivares omsättning kan inte anses vara av ringa betydelse för den upphandlande myndigheten. Rätten finner således att företagsbeskrivningen inte uppfyller kraven på en sådan, då den inte ger en korrekt bild av bolaget.

Krav avseende ekonomisk stabilitet

I kravspecifikationens punkt 5 anges att anbudsgivaren ska ha en stabil ekonomisk bas, vilket Myndigheten kommer att kontrollera genom Bisnode. Anbudsgivaren ska då uppnå en rating på minst sex (6) för att kvalificera sig. Om det vid kontroll visar sig att anbudsgivaren inte har denna rating, ska anbudsgivaren inkomma med en godtagbar förklaring till ratingen samt inge bevisning som visar att anbudsgivaren har en ekonomisk stabilitet som motsvarar efterfrågad rating.

Elitstäd uppnådde inte efterfrågad rating och anmodades därför att inkomma med förklaring till detta samt handlingar som visar att företaget har

en stabil ekonomisk bas. I sitt svar angav Elitstäd att företaget är nystartat och kreditvärdigheten därför kan vara lägre då man ännu inte lämnat in ett första bokslut. Vidare angavs att man innan man startade Elitstäd hade enskild firma som har en mycket god kreditvärdighet och att de två företagen tillsammans omsätter 9,3 miljoner kronor. Därtill angavs att man flyttat över samtliga avtal från den enskilda firman till aktiebolaget per december 2013. Till detta svar bifogades balans- och resultatrapport per den 30 september 2013 för Elitstäd samt kreditupplysning och balans- och resultatrapport för den enskilda firman per den 31 december 2013.

Inledningsvis konstaterar rätten att Elitstäd inte åberopat den enskilda firmans kapacitet för uppfyllande av några krav i upphandlingen, varför det är endast Elitstäds ekonomiska resurser som ska ligga till grund för bedömningen av om kravet på god ekonomisk bas är uppfyllt.

Syftet med kravet på en stabil ekonomisk bas är att så långt som möjligt säkerställa att leverantören har erforderlig ekonomisk och finansiell styrka för att kunna fullgöra kontraktet. Av resultaträkningen per den 30 september 2013 framgår att Elitstäd har ett beräknat resultat på 13 618 kronor före skatt, ett eget kapital på 63 618 kronor samt att soliditeten endast är 7 procent. Soliditet är ett finansiellt nyckeltal som anger hur stor andel av tillgångarna som är finansierade med eget kapital och visar på företagets stabilitet eller förmåga att motstå förluster och överleva på längre sikt. En god soliditet innebär att risken i företaget är mindre och normalt sett krävs en soliditet på 30–40 procent för att ett företag ska anses ha god ekonomi, även om detta kan variera något beroende på i vilken bransch företaget verkar.

Mot bakgrund av den mycket låga nivån på eget kapital, beräknat resultat samt den mycket låga soliditeten konstaterar rätten att Elitstäd inte kan anses uppfylla kravet på en stabil ekonomisk bas.

Krav avseende åtgärder för kvalitetssäkring och miljöledningssystem

Av kravspecifikationens punkt 6 och 7 framgår att anbudsgivaren ska ha vidtagit åtgärder för kvalitetssäkring och miljöledningssystem samt att detta ska kunna styrkas genom någon form av bevis. Bevisen anges kunna utgöras av ISO-certifiering (9001:2008 och 14001:2004), eller annat likvärdigt system. Därefter anges hur ett annat likvärdigt system ska se ut och vilka handlingar som ska uppvisas för att kravet ska anses uppfyllt för det fall ISO-certifieringar saknas. Elitstäd innehar inte de ifrågavarande ISO-certifieringarna.

I dokumentet skall-krav ifyllt av Elitstäd anges att ansvarig kontaktperson för kvalitetssäkring är E.C. och för miljöledningssystem S.C. Detta får anses fullgott så som kravet är utformat.

Vad gäller ingivna handlingar så finner rätten inledningsvis att utredningen i målet inte ger stöd för slutsatsen att bolagets friskvårdspolicy och miljöpolicy inte skulle uppfylla de krav som ställts i upphandlingen.

Däremot brister Elitstäds anbud i kravuppfyllelse avseende internrevision då det uttryckligen i kravet punkt 7.1 anges att systemets funktionalitet ska säkerställas genom internrevision. I ingressen benämnd "Systemfakta" anges att Elitstäds system revideras av extern revisor tills egen internrevisor utbildats.

Vidare finner rätten att de efterfrågade handlingarna 1–3 och 5–6 inte kan återfinnas numrerade i enlighet med kravspecifikationens punkt 7.1 vilket utgjort ett skall-krav. Slutligen saknas handling 8.

Sammanfattningsvis uppfyller inte Elitstäd samtliga uppställda skall-krav avseende åtgärder för kvalitetssäkring och miljöledningssystem.

Krav avseende teknisk och yrkesmässig kapacitet, inklusive lämnande av referensuppdrag

Enligt kravspecifikationens punkt 4 ska anbudsgivaren ha teknisk förmåga, kapacitet och erfarenhet som är godtagbar för genomförandet av aktuellt uppdrag. För att styrka detta krav ska anbudsgivaren lämna minst tre referenser på kontraktensligt utförda uppdrag av motsvarande karaktär. Med uppdrag av motsvarande karaktär avses bl.a. offentlig miljö, skolor och förskolor. Uppdragen ska pågå eller ha genomförts under de tre senaste åren. Slutligen anges att för anbudsgivare som avser nyetablera ett företag för utförande av uppdraget gäller samma krav, men referenserna ska vara hänförliga till en eller flera personer i företagsledningen för företaget som kommer att etableras.

Rätten konstaterar inledningsvis att Elitstäd inte omfattas av det sistnämnda undantaget som innebär att referenserna kan avse personer i företagsledningen.

Elitstäd har angett tre referensuppdrag enligt vad som framgår av handlingen "Förteckning över utförda uppdrag". Två av uppdragen har påbörjats före det att Elitstäd bildats.

Vad avser Exisos invändning att uppdraget Axel Herman Invest inte uppfyller kravet om uppdrag av motsvarande karaktär så konstaterar rätten att det i kravet i punkt 4.0 anges att "Med uppdrag av motsvarande karaktär avses *bland annat* (rättens kursivering) offentlig miljö, skolor och förskolor". Det kan av denna formulering inte anses framgå att städning av pub/nattklubb för en privat uppdragsgivare inte kan anses utgöra motsvarande uppdrag som städning i offentlig miljö. Rätten finner således att Elitstäd ska anses ha uppfyllt ställt krav på angivande av tre referensuppdrag av motsvarande karaktär.

Slutligen har Exiso invänt att eftersom Elitstäd tagit över två av referensuppdragen endast några veckor innan anbudsinslämning så har inte bolaget den erfarenhet och förmåga som krävs för att uppfylla kravet på teknisk och yrkesmässig erfarenhet i upphandlingen. I punkt 4.0 anges bl.a. följande avseende ställt krav. "Uppdragen ska pågå eller genomförts under de tre senaste åren". Mot bakgrund av hur kravet utformats så skulle Elitstäd varit tvunget att åberopa den enskilda firmans kapacitet enligt 11 kap. 12 § LOU för att kunna uppfylla kravet med stöd av de angivna referensuppdragen. Uppdragen har förvisso pågått under de senaste tre åren, men har utförts av en annan juridisk person vars kapacitet inte har åberopats i målet. Således har inte Elitstäd på ett korrekt sätt styrkt bolagets tekniska förmåga och kapacitet och kan därmed inte anses uppfylla ställt krav i upphandlingen.

Sammanfattning

En av huvudprinciperna enligt LOU är att anbud som inte uppfyller samtliga förfrågningsunderlagets obligatoriska krav, s.k. skall-krav, inte ska beaktas vid utvärderingen. Kraven måste vara uppfyllda för att den upphandlande myndigheten ska kunna pröva anbudet. Av Kammarrättens i Göteborg dom den 18 december 2009 i mål nr 4904-09 framgår att det enligt likabehandlingsprincipen åligger upphandlande myndigheter att även beakta sådana uppgifter om bristande uppfyllelse av skall-krav som blivit kända först i samband med en överprövningsprocess.

Rätten konstaterar att Elitstäd inte uppfyller uppställda skall-krav avseende lämnande av företagspresentation, åtgärder för kvalitetssäkring och miljöledningssystem, teknisk och yrkesmässig kapacitet (inklusive lämnande av referenser) och krav på ekonomisk stabilitet. Myndigheten har, genom att anta ett anbud som inte uppfyller samtliga ställda krav i upphandlingen, brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU. Av upphandlingsrapporten kan utläsas att Exiso rangordnats som nummer två i utvär-

deringen och skulle ha tilldelats kontraktet i upphandlingen om Elitstäds anbud hade förkastats. Det får således anses visat i målet att Exiso lidit eller kan komma att lida skada till följd av Myndighetens agerande. Därmed föreligger förutsättning för att besluta om åtgärd i enlighet med 16 kap. 6 § LOU.

Den brist som konstaterats har inte påverkat upphandlingens konkurrensuppsökande skede. Det är därför tillräckligt att upphandlingen rättas på så sätt att en ny utvärdering företas utan beaktande av anbudet från Elitstäd (jfr RÅ 2005 ref. 47). Exisos ansökan ska därför bifallas i enlighet härmed.

Vad Elitstäd anfört i målet avseende de upphandlingen uppställda kravens förenlighet med de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU medför ingen annan bedömning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109 1D/LOU).

Magnus Wickström

Föredragande har varit Andrea Ritzer.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer

till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.